

Хоробчук О.І.

аспірант

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2973-3342>

Khorobchuk Oleg

Postgraduate Student

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРІЙ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ОПТИМІЗАЦІЇ ЕКСПОРТНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ РЕГІОНІВ ЗАХІДНОЇ ЧАСТИНИ УКРАЇНИ

EVOLUTION OF REGIONAL DEVELOPMENT THEORIES IN THE CONTEXT OF OPTIMIZING EXPORT OPPORTUNITIES OF REGIONS OF WESTERN UKRAINE

У статті здійснено аналіз еволюції теорій регіонального розвитку з метою визначення їх впливу на формування експортного потенціалу регіонів західної частини України. Досліджено неокласичні та неокейнсіанські теорії регіонального розвитку. Особливу увагу приділено аналізу транскордонної співпраці, диверсифікації експорту та впровадженню інноваційних технологій як ключових елементів підвищення конкурентоспроможності регіону. У результаті визначено пріоритетні напрями оптимізації експортних можливостей, зокрема створення експортних кластерів, стимулювання бізнесу та інтеграцію до європейських ринків. Запропоновано конкретні рекомендації для органів влади, бізнесу та наукових установ, спрямовані на сталий розвиток регіону. Отримані результати можуть бути використані для формування стратегій регіонального розвитку, орієнтованих на ефективну інтеграцію у світову економіку.

Ключові слова: теорії регіонального розвитку, регіон, зовнішньоекономічна діяльність, експорт, оцінювання, аналіз.

The article analyzes the evolution of regional development theories in order to determine their impact on the formation of the export potential of the regions of the western part of Ukraine. Export is a key factor in the economic growth of the regions. The regions of the western part of Ukraine have significant potential for expanding export opportunities due to their geographical location, wealth of natural resources and development of human capital. At the same time, regional development processes require a scientifically sound approach that takes into account both classical and modern theories. The western region is characterized by a favorable geographical location, wealth of natural resources and significant human capital, but faces numerous challenges, such as infrastructure constraints, insufficient level of innovation and demographic problems. Neoclassical and neo-Keynesian theories of regional development are studied, including the theory of comparative advantage, central places, new economic geography and institutional approach. Particular attention is paid to the analysis of cross-border cooperation, export diversification and the introduction of innovative technologies as key elements of increasing the competitiveness of the region. As a result, priority areas for optimizing export opportunities have been identified, in particular, the creation of export clusters, stimulating small and medium-sized businesses and integration into European markets. Specific recommendations for authorities, businesses and scientific institutions aimed at sustainable development of the region have been proposed. The results obtained can be used to form regional development strategies aimed at effective integration into the world economy. The obtained research results can play an important role if they are used to increase economic indicators in the field of exports, and especially with state support for export processes in the region. The analysis conducted will contribute to the theoretical formation and implementation of effective export regional policy. The evolution of regional development theories demonstrates the importance of a comprehensive approach to optimizing export opportunities. The regions of the western part of Ukraine have significant potential that can be realized through the integration of classical and modern approaches.

Keywords: regional development theories, region, foreign economic activity, export, evaluation, analysis.

Постановка проблеми. Західний регіон України має унікальні умови для економічного розвитку, проте існує низка проблем, які стримують реалізацію його експортного потенціалу. Географічна близькість до країн Європейського Союзу створює значні можливості

для транскордонної співпраці, однак інфраструктурні, інституційні та технологічні обмеження ускладнюють інтеграцію регіону в глобальні ланцюги доданої вартості. Висока залежність від сировинного експорту та низький рівень інноваційності економіки посилюють

вразливість до змін у зовнішньоекономічному середовищі. Відсутність ефективної координації між суб'єктами господарювання, недостатній рівень державної підтримки та складнощі з доступом до фінансування створюють додаткові перешкоди для розвитку конкурентоспроможних експортно-орієнтованих кластерів. Таким чином, необхідно розробити комплексний підхід до оптимізації експортних можливостей регіону, який враховуватиме специфіку його економічного, соціального та природного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі представлено широкий спектр досліджень, присвячених регіональному розвитку та оптимізації експортного потенціалу. Класичні підходи, такі як теорія порівняльних переваг та теорія центральних місць пропонують базові засади для оцінки економічної спеціалізації регіонів. Водночас, сучасні підходи, зокрема неокласична теорія зростання і теорія нової економічної географії наголошують на важливості інновацій, технологій та агломераційних ефектів. Дослідження, проведені міжнародними організаціями,

такими як Світовий банк та МВФ, підкреслюють значення інституційної підтримки та реформ у сприянні експортному зростанню. Аналітичні матеріали Європейської комісії зосереджуються на інтеграції регіонів у європейські ланцюги доданої вартості.

Серед українських науковців слід відзначити роботу автора Паризького І.В. [1], в якій було розглянуто генезу теорій та концепцій регіонального розвитку з точки зору визначення джерел економічного зростання регіонів та країн зокрема. Проаналізовано вклад іноземних та вітчизняних науковців у дослідження питань розвитку регіонів, починаючи від представників класичної школи політекономії до сучасних економістів. У дослідженні науковця Пухир С.Т. [2] проаналізовано розвиток теорій регіонального зростання, узагальнено ключові сучасні наукові підходи, які формують теоретичну основу регіональної політики. Також розглянуто актуальні засади економічної політики держави, що орієнтовані на ефективне поєднання ринкових механізмів та державного регулювання у забезпеченні соціально-економічного розвитку, стимулювання інноваційної діяльності та інвестування в людський капітал. Сучасна модель розвитку ґрунтується на пріоритеті збалансованого сталого розвитку та інклюзивного зростання, що передбачає активну участь усіх членів суспільства в економічному житті та справедливий розподіл його результатів. Наукова публікація вченої Бакалінської А.О. [3] присвячена аналізу концептуальних засад економічної діагностики розвитку окремих регіонів. У ній розглядаються підходи вітчизняних учених до визначення специфіки економічної діагностики та обґрунтування критеріїв оцінки рівня регіонального розвитку. Окреслено основні індикатори, що застосовуються у наукових дослідженнях для оцінювання економічного стану регіону, зокрема фінансового, адміністративно-правового, природно-екологічного, інвестиційного, інноваційного та соціального аспектів. Також проаналізовано критерії економічної діагностики, що містяться у нормативно-правових актах України

Дослідження автора Дергалюк М.О. [4] спрямоване на удосконалення теоретичних засад, а також на розробку та обґрунтування науково-методологічних під-

ходів до розвитку регіональних економічних систем шляхом трансформації потенціалоформуючого простору в умовах цифровізації. У праці також наведено прикладні рекомендації щодо практичного впровадження запропонованих рішень. Ці праці є важливим підґрунтям для подальших досліджень і впровадження рекомендацій у сфері регіонального розвитку.

Формування завдання дослідження. Мета дослідження – проаналізувати еволюцію теорій регіонального розвитку та оцінити їх значення для оптимізації експортного потенціалу регіонів західної частини України.

Поставленими цілями в статті є визначення ключових аспектів еволюції теорій регіонального розвитку, які можуть бути адаптовані для оптимізації експортних можливостей західного регіону України. Основними завданнями є:

1. Проаналізувати неокласичні та неокейнсіанські теорії регіонального розвитку.
2. Визначити особливості та виклики, з якими стикаються регіони західної частини України в контексті експортної діяльності.
3. Обґрунтувати рекомендації щодо оптимізації експортного потенціалу регіону, враховуючи сучасні економічні реалії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Експорт є ключовим фактором економічного зростання регіонів. Регіони західної частини України мають значний потенціал для розширення експортних можливостей завдяки географічному розташуванню, багатству природних ресурсів та розвитку людського капіталу. Водночас, процеси регіонального розвитку потребують науково обґрунтованого підходу, що враховує як класичні, так і сучасні теорії. Згідно проведеного дослідження [5] автор конкретизував, що теорія регіонального розвитку, яка стала фундаментом для подальших теорій і концепцій територіального зростання, почала формуватися лише у другій половині ХХ століття. До цього в більшості країн переважав галузевий підхід, що визначав пріоритети державної регіональної політики. Основу теорії регіонального розвитку складають класичні, неокласичні та кейнсіанські підходи, які з 1950-х років активно використовувалися в різних країнах для пошуку ефективних моделей просторового розвитку. Методологічні відмінності між цими підходами проявляються у виборі стратегії – допоміжної чи вимогливої: перша може призводити до неефективних моделей, тоді як друга орієнтується на створення моделей, що стимулюють економічне зростання через «економічні імпульси» [6, с. 15]. Серед теорій регіонального розвитку виділяють п'ять основних напрямів [7, с. 32]: неокласичні теорії, що ґрунтуються на виробничій функції; теорії кумулятивного зростання, які поєднують неокейнсіанські, інституційні та економіко-географічні підходи; нові теорії регіонального зростання, що спираються на ефекти масштабів і умови недосконалої конкуренції; сучасні форми територіальної організації виробництва, засновані на концепціях кластерів, ланцюгах доданої вартості, «економіці навчання», а також національних і регіональних інноваційних системах; інші теорії, які зосереджені на окремих аспектах регіонального зростання. Вагомий внесок в напрямку регіонального розвитку з боку неокласичної теорії зробили наступні вчені: А. Уейл, Х. Зіберт, Ч. Джонс, Т. Сван,

Р. Барро, Г. Менк'ю, Д. Ромер, Дж. Бортс, Х. Сала, Мартін, Р. Холлу і Р. Солоу. Запропоновані цими науковцями теорії ґрунтуються на ключових положеннях виробничої функції зі спадною або сталою віддачею від масштабу, принципах регіонального зближення, торгівлі між регіонами та мобільності факторів виробництва, впливі просторових переміщень і відстаней, а також на концепціях збалансованого чи рівноважного зростання за умов вільної конкуренції. Виходячи з цих положень, до факторів регіонального розвитку автори включили не лише традиційні витрати на виробництво та транспортування, але й соціальні, політичні та географічні чинники. Вони виходили з припущення, що з часом завдяки вирівнюванню капіталоозброєності та підвищенню мобільності виробничих ресурсів має відбуватися зменшення диспропорцій у темпах розвитку між регіонами [7, с. 9]. Таким чином вчені, будучи прихильниками неокласичної теорії регіонального розвитку внесли такі важливі елементи, як правила регіонального зближення, ефект масштабу виробництва, міжрегіональну торгівлю та мобільність виробничих факторів, а також принципи збалансованого (стійкого) зростання та умови вільної конкуренції. Основна ідея неокласичних теорій полягає в зменшенні міжрегіональних асиметрій розвитку через механізм «стихийного ринку», згідно з яким фактори виробництва переміщуються в регіони, де їхня вартість вища. До основних чинників, що визначають регіональний розвиток, вони відносять витрати на транспортування, а також соціальні, політичні й географічні фактори. Зменшення асиметрій між регіонами обґрунтовується зростаючою мобільністю виробничих факторів, як це описано в теорії регіонального зростання Дж. Бортса і Дж. Стейна [8, с. 28]. Науковці, які представляють неокласичну та неокейнсіанську школи розробили теорії економічного зростання у другій половині ХХ століття. Вчені неокласичної школи, такі як Дж. Мід, Р. Солоу та А. Льюїс, довели, що економічний ріст залежить від підвищення продуктивності праці, що, в свою чергу, визначається технічними, технологічними та організаційними аспектами виробництва. Дж. Бортс досліджував процес зближення рівня розвитку регіонів через мобільність факторів економічного зростання, таких як «земля», «капітал» та «праця», враховуючи також технологічний рівень виробництва. Р. Холл і Ч. Джонс розширили дослідження Бортса, зазначивши, що окрім традиційних факторів, на економічний ріст або занепад впливають також фактори інфраструктури, включаючи соціальні, інституціональні та політичні аспекти, а також географічні умови [9, с. 671]. Рівень добробуту людини значною мірою визначається її доступом до основних благ і ресурсів, що забезпечують життєдіяльність. Цей доступ, у свою чергу, залежить від раціонального використання та просторового розміщення ресурсів. У ХІХ столітті, завдяки науковим напрацюванням Й. Тюнена, В. Лаунхардта, А. Вебера, В. Крісталлера, А. Льюша, Т. Хагерстранда, Ф. Перру та інших, почали формуватись основи теорії розміщення продуктивних сил. Значний внесок у цей напрям зробив Й. Тюнен, який у своїй праці «Ізольована держава в її відношенні до сільського господарства і національної економіки. Дослідження про вплив хлібних цін, багатства ґрунту і накладних витрат на землеробство» [10] обґрунтував концепцію просторової організації сільськогосподар-

ського виробництва. Він проаналізував взаємозв'язок між цінами на продукцію, транспортними витратами та земельною рентою як ключовими факторами, що впливають на розміщення господарської діяльності. У результаті Тюнен виділив зони спеціалізації, відомі як його класичні кільця. У цій моделі визначальну роль відіграють витрати на транспортування продукції.

Промислова революція стала поштовхом для німецького науковця А. Вебера до дослідження просторової організації промислового виробництва. Він запровадив термін «штандорт» (від німецького Standort – місце розташування), що позначає оптимальне місце для розміщення підприємства. Згідно з його концепцією, на вибір локації впливають три ключові чинники: транспортні витрати (орієнтація на мінімізацію логістичних витрат), доступність і вартість робочої сили (орієнтація на дешеву працю) та ефекти агломерації (зменшення витрат завдяки концентрації виробництва).

У 1940-х роках ідеї Вебера розвинув інший німецький дослідник – А. Льюш. У своїй праці «Економіка розміщення» [11] він поглибив розуміння впливу транспортних витрат на масштаби виробництва та сформулював теорію просторової економічної рівноваги. За Льюшем, основним критерієм вибору місця для розміщення підприємства є наближеність до ринку збуту, що дає змогу максимізувати прибуток.

У той самий період активно розвивалися й кумулятивні теорії економічного розвитку. Однією з провідних стала теорія «полосів зростання», започаткована Ф. Перру [12]. Цю ідею продовжив Ж. Будвіль [13], який запропонував розглядати полюси не лише як концентрацію провідних підприємств, а й як конкретні території з високим інноваційним потенціалом. Х.Р. Лаусен [14] уточнив структурні характеристики полюсів зростання, а П. Потье [15] сформулював концепцію осей розвитку, доводячи, що території між такими полюсами, які забезпечують транспортні зв'язки, можуть отримувати додаткові імпульси для розвитку завдяки зростанню вантажопотоків, поширенню інновацій та поліпшенню інфраструктури.

Теорія «полосів зростання» значною мірою спирається на ринкові механізми саморегуляції, а ключовим завданням державної економічної політики вважається формування таких центрів зростання та цілеспрямоване управління процесами поширення їх впливу на навколишні території. Аналізуючи еволюцію взаємодії між центром і периферією, Дж. Фрідман [16] разом з іншими дослідниками виокремив чотири основні етапи регіонального розвитку на національному рівні: поява локальних ядер розвитку; домінування одного національного центру; співіснування потужного центру з кількома субцентрами; формування системи взаємопов'язаних міст. Хоча ця модель стосується загальнодержавного рівня, аналогічні процеси простежуються і в межах окремих адміністративно-територіальних одиниць, таких як області.

У 1950–1960-х роках шведський науковець Т. Хегерstrand [17] удосконалив теорію просторового розміщення, зберігши при цьому доробок попередників. Він акцентував увагу на поширенні інновацій, телекомунікаційних і комп'ютерних технологій, а також на трансформації промислово-технологічних систем. Хегерstrand сформулював теорію дифузії інновацій –

процесу просторового поширення нових економічних рішень, таких як технології, продукція, управлінські підходи тощо. Він виокремив два основних типи дифузії: розширення (коли інновації охоплюють усе ширші території) та переміщення (коли нововведення передаються між регіонами чи структурами). На початку XXI століття почала формуватись нова концепція регіонального саморозвитку, яка передбачає врахування специфічних інтересів окремих територій і покладає відповідальність за їхнє економічне зростання на місцеві органи влади. У рамках цього підходу пріоритет розвитку зміщується до захисту основоположних прав людини. Відповідно, критеріями оцінки територіального прогресу стають показники фізичного та ментального здоров'я, рівень освіти та можливості для особистісного розвитку [9, с. 29]. Сьогодні в науковому та практичному середовищі сформувалися три ключові підходи до підвищення конкурентоспроможності регіонів: кластерна модель розвитку, концепція регіональних конкурентних переваг і теорія регіональних інноваційних мереж. Засновником кластерного підходу вважається лауреат Нобелівської премії М. Портер. Його ідеї стали настільки впливовими, що практично кожне сучасне дослідження з питань конкурентоспроможності посилається на його наукові розробки. Кластерна концепція пропонує розглядати конкуренцію між компаніями та регіонами з точки зору постійного зростання продуктивності, акцентуючи увагу на взаємозв'язках та кооперації між учасниками кластеру. На відміну від традиційної промислової політики, яка часто передбачає преференції для окремих територій і може спотворювати конкуренцію, кластерний підхід спрямований на усунення бар'єрів, що стримують виробничу ефективність і економічне зростання. Попри численні приклади успішного впровадження кластерного підходу, варто враховувати, що в міжнародній практиці існує чимало кластерів, які не змогли реалізувати свій потенціал і не досягли конкурентних переваг. Основи концепції конкурентних переваг також були закладені М. Портером, який, спираючись на праці А. Сміта та Д. Рікардо про абсолютні й порівняльні переваги, переніс акцент із суб'єктів господарювання на території як повноправних учасників конкурентної взаємодії. Подальший розвиток теорії регіонального зростання передбачає визнання вагомої ролі соціального фактора – передусім соціального капіталу. Саме він є ключовим елементом у формуванні ефективних регіональних інноваційних мереж. Науковці за кордоном активно досліджують цю тему, доводячи, що довіра, яка виникає внаслідок наявності соціального капіталу, може виступати основою для стабільності бізнес-середовища та платформою для впровадження інновацій. Лише на початку XXI століття соціальний капітал почали визнавати як важливий фактор територіального розвитку. Нині формується концептуальна основа нової теорії – теорії соціального капіталу територій, яка розглядається як перспективний напрям регіонального розвитку. Її реалізація потребує довгострокового стратегічного підходу, орієнтованого на поглиблення інтеграційних процесів та врахування початкових умов конкретних регіонів. У багатьох країнах світу цій темі вже приділяється значна увага. Водночас в Україні регіональна політика досі орієнтується переважно на досягнення

короткотермінових результатів і недостатньо фокусується на розбудові стабільних мереж співпраці та довготривалих соціальних зв'язків [18].

Спочатку підходи до стимулювання регіонального розвитку орієнтувалися переважно на економічні чинники. Проте з початку XXI століття поняття конкурентоспроможності територій стало розглядатися у значно ширшому контексті – із включенням соціальних, екологічних та знанневих аспектів. Найбільш активне формування теорій і концепцій, присвячених розвитку регіонів, припадає на 1970–1990-ті роки. Спільною ідеєю більшості з них є розуміння того, що успішний соціально-економічний розвиток значною мірою залежить не стільки від обсягу наявних ресурсів, скільки від ефективності управлінських рішень. Попри відмінності у теоретичних підходах, ці концепції пропонують різноманітні моделі впливу на розвиток територій, враховуючи просторову організацію економіки, взаємодію з зовнішнім середовищем, партнерські відносини на місцевому рівні та роль людського капіталу. Кожна з теорій у певний момент часу відображає специфіку розвитку того чи іншого регіону, пояснюючи характерні для нього трансформаційні процеси. У сучасному науковому дискурсі регіонального розвитку все більшої популярності набувають підходи, що базуються на концепціях соціальних мереж та економіки знань. Фокус досліджень поступово зміщується від загальнонаціонального до локального рівня – тобто з макро- на мікрорівень. Незважаючи на те, що універсальних методик оцінки ефективності впровадження тієї чи іншої теорії наразі не існує, у багатьох країнах обрані концептуальні підходи слугували основою для формування державної та регіональної політики з метою досягнення конкретних соціально-економічних результатів. Це свідчить про практичну цінність теоретичних напрацювань. Їх інтеграція у діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування дозволяє створювати більш дієві стратегії розвитку, оскільки наукові концепції відображають закономірності, які необхідно враховувати під час ухвалення управлінських рішень. Саме тому дослідження у сфері регіонального розвитку залишаються актуальними й продовжують розвиватися [18].

Напрямки теорій регіонального розвитку можна застосувати на практиці в умовах сьогодення для розвитку експортного потенціалу регіонів західної частини України. А саме, щодо класичних теорій:

1. Теорія порівняльних переваг (Д. Рікардо). В основі теорії – спеціалізація регіонів на виробництві товарів, де вони мають відносні переваги. Ця теорія означає для західного регіону України, що кожна область повинна концентрувати свої виробничі ресурси для виготовлення товарів з тих ресурсів, які знаходяться на їхній території. Як приклад, агропромисловий сектор повинен розвиватися в тих областях, де є родючі землі (Хмельницька, Тернопільська, частина Львівської та Івано-Франківської областей), деревообробка буде добре розвиватися в областях, де є значні лісові території (Івано-Франківська, Закарпатська, частина Львівської, Чернівецької областей) та туризм (в більшій мірі Івано-Франківська, Львівська).

2. Теорія центральних місць (В. Крісталлер). Ця теорія пояснює, як формується ієрархія населених пунктів та їх взаємозв'язок. Для західного регіону це актуально

в контексті оптимізації логістичних маршрутів та створення експортно-орієнтованих кластерів. Тобто, враховуючи вигідне географічне розміщення прикордонних областей (Львівська, Волинська, Чернівецька) до кордонів Євросоюзу, згідно даної економічної теорії є доцільним будівництво складів, хабів поблизу кордонів. Дана теорія передбачає розбудову транспортних сполучень і покращення автомобільної інфраструктури, включаючи автосервіси, готелі, парковки.

Що стосується неокласичних та сучасних теорій, то їх можна застосовувати для оптимізації експортних можливостей регіону наступним чином.

1. Неокласична теорія зростання (Р. Солоу). Акцентує увагу на ролі капіталу, праці та технологій. Згідно даної теорії західний регіон повинен працювати над залученням іноземних та вітчизняних інвестицій у високотехнологічні галузі (наприклад, в оновлення техніки в агропромисловий сектор, залучення високотехнологічного обладнання в деревообробній та хімічній галузях), в ІТ-сферу (заохочення та залучення працівників даної сфери через зниження оподаткування) та модернізації інфраструктури.

2. Теорія нової економічної географії (П. Кругман). Ця теорія зосереджується на агломераційних ефектах, що сприяють концентрації економічної діяльності в окремих регіонах. Для західного регіону це може означати розвиток транскордонної співпраці з країнами ЄС.

3. Інституційна теорія. Вона підкреслює важливість інституцій та регуляторного середовища. Для України актуальним є спрощення процедур міжнародної торгівлі та підвищення прозорості.

На нашу думку задля оптимізації експортних можливостей регіонів західної частини України, варто працювати в наступних напрямках, а саме,

- формування експортних кластерів, які є інструментом підвищення конкурентоспроможності. Вони об'єднують підприємства, наукові установи та органи влади для спільного розвитку;

- диверсифікація експорту. Для зменшення залежності від окремих ринків важливо розширювати спектр експортованих товарів. Західний регіон може зосередитися на розвитку ІТ-сектору, зеленої енергетики та екотуризму;

- інноваційні підходи. Впровадження цифрових технологій у виробничі та логістичні процеси дозво-

лить знизити витрати та підвищити ефективність. Наприклад, використання блокчейну в логістиці забезпечить прозорість і швидкість;

- підтримка бізнесу. Потрібно розробляти державні програми задля підтримки малого та середнього бізнесу, бо це є важливим драйвером економічного розвитку. Забезпечення доступу до фінансування, спрощення податкового навантаження та розвиток програм підтримки – ключові напрями стимулювання експорту.

Висновки. Задля оптимізації експортного потенціалу потрібно враховувати переваги регіону і виклики, які з'являються перед даною сферою економіки. Перевагами, очевидно, є:

- географічна близькість до європейських ринків (регіони західної частини України мають зручне розташування для розвитку торгівлі з країнами Європейського Союзу. Це забезпечує доступ до одного з найбільших у світі споживчих ринків);

- природний ресурсний потенціал (регіон багатий на лісові ресурси, сільськогосподарські землі та мінеральну сировину. Особливо перспективними є деревообробна промисловість, органічне землеробство та видобуток корисних копалин);

- розвинута транспортна інфраструктура (регіони західної частини України є важливим транспортним вузлом завдяки міжнародним автомобільним та залізничним коридорам. Також існують кілька міжнародних аеропортів, що сприяє експортній діяльності);

- людський капітал (у регіоні функціонує велика кількість університетів і професійних навчальних закладів, які забезпечують підготовку кваліфікованої робочої сили і персоналу, зокрема в ІТ-сфері, інженерії та сільському господарстві).

Щодо викликів, то потрібно виділити: недостатній рівень інноваційності, високі логістичні витрати, адміністративні бар'єри, екологічні виклики, демографічні проблеми.

Еволюція теорій регіонального розвитку демонструє важливість комплексного підходу до оптимізації експортних можливостей. Регіони західної частини України мають значний потенціал, який можна реалізувати через інтеграцію класичних та сучасних підходів. Пріоритетними напрямками залишаються формування експортних кластерів, впровадження інноваційних технологій та розвиток транскордонної співпраці.

Список використаних джерел:

1. Паризький І. В. Роль регіональних чинників зростання у розвитку держави – теоретичний аспект. *Львівський університет бізнесу та права*. 2021. № 30. С. 51–61. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5744462>
2. Пухир С. Т. Фінансові механізми реалізації державної регіональної політики в Україні: дис. ... д-ра економ. наук : 08.00.05. Львів, 2020. 456 с. URL: https://ird.gov.ua/irdd/d20200227_a805_PukhyrST.pdf
3. Бакалінська А. О. Концептуальні основи економічної діагностики регіонального розвитку. *Економічний простір*. 2020. №154. С. 145–148. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-27>
4. Дергалюк М. О. Розвиток регіональних економічних систем на засадах трансформації потенціалоформуючого простору в умовах цифровізації : дис. ... д-ра економ. наук : 08.00.05. Київ, 2024. 511 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/69311>
5. Ліба Н. С. Систематизація теорій регіонального розвитку в еволюційному порядку. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер. : Економіка*. 2016. № 2. С. 137–142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdue_2016_2_25
6. Регіональна політика в країнах Європи: Уроки для України / за ред. С. Максименка. Київ. центр Ін-ту Схід-Захід. Київ: Логос, 2000. 171 с.
7. Пельгек Л. В. Розвиток регіональної промислової політики держави: теорія, методологія, механізми: монографія. Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили. Миколаїв, 2010. 268 с.
8. Возняк Г. В. Сучасні теорії та парадигми регіонального розвитку: практичний вимір для України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 5. С. 671–677. URL: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/138.pdf>
9. Ватченко О. Б. Теоретичне обґрунтування регіональної політики. *Регіональна економіка*. 2011. № 3. С. 27–34 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2011_3_4

10. Von Thünen J. H. Der isolierte staat in beziehung auf landwirtschaft und nationalökonomie. Verlag von Gustav Fisher. Jena. 1910. URL: <https://ia801704.us.archive.org/22/items/derisoliertestaa00thuoft/derisoliertestaa00thuoft.pdf>
11. Die räumliche Ordnung der Wirtschaft: eine Untersuchung über Standort, Wirtschaftsgebiete und internationalem Handel. Jena: Fischer, 1940
12. François Perroux. L'Économie du XXe siècle:.. Presses universitaires de France (Impr. des P.U.F.), Vendôme, 1961. 599 p.
13. Bourdeville J. Problems of Regional Economic Planning. Edinburg University Press. Edinburg. 1968. 192p.
14. Lasuen J. On Growth Poles. Sage Journals. 1969. Vol. 6. No. 2. pp. 137–161. DOI: <https://doi.org/10.1080/00420986920080231>
15. Pottier P. Axes de communication et developpement economique. Revue Economique. 1963. Vol. 14. pp. 58–132. URL: https://www.persee.fr/doc/reco_0035-2764_1963_num_14_1_407543
16. John Friedmann. Regional Development Policy: A Case Study of Venezuela. MIT Press, 1966. 279 p.
17. Hagerstrand T. Innovation diffusion as a spatial process. Postscript and translation by Allan Pred. Translated with the assistance of Greta Haag / T. Hagerstrand. University of Chicago Press. Chicago, 1967. 334 p
18. Десятьова І. Теорії регіонального розвитку та їх еволюція як основа сучасного регіонального управління. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2010. № 4. С. 141–148. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2010_4_20

References:

1. Paryzkyi I. V. (2021) Rol rehionalnykh chynnykiv zrostantia u rozvytku derzhavy – teoretychnyi aspekt [The role of regional growth factors in the development of the state – a theoretical aspect]. *Lvivskiyi universytet biznesu ta prava – Lviv University of Business and Law*, vol. 30, pp. 51–61. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5744462>
2. Pukhyr S. T. (2020) *Finansovi mekhanizmy realizatsii derzhavnoi rehionalnoi polityky v Ukraini* [Financial mechanisms for implementing state regional policy in Ukraine]: dys....kand. geogr. nauk : 08.00.05. Lviv, 456p. Available at: https://ird.gov.ua/irdd/d20200227_a805_PukhyrST.pdf
3. Bakalinska A. O. (2020) Kontseptualni osnovy ekonomichnoi diahnostyky rehionalnoho rozvytku [Conceptual foundations of economic diagnostics of regional development]. *Ekonomichnyi prostir – Economic space*, vol. 154, pp. 145–148. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-27>
4. Derhaliuk M. O. (2024) *Rozvytok rehionalnykh ekonomichnykh system na zasadakh transformatsii potentsialoformuiuchoho prostoru v umovakh tsyfrovizatsii* [Development of regional economic systems on the basis of the transformation of the potentially forming space in the conditions of digitalization]: dys....kand. geogr. nauk : 08.00.05. Kyiv, 511 p. (in Ukrainian). Available at: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/69311>
5. Liba N. S. (2016) Systematyzatsiia teorii rehionalnoho rozvytku v evoliutsiinomu poriadku [Systematization of the theory of regional development in the evolutionary order], *Naukovyi visnyk Mukachevskoho derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Mukachevo State University*, vol. 2, pp. 137–142. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdu_2016_2_25
6. *Rehionalna polityka v krainakh Yevropy: Uroky dlia Ukrainy / za red. S. Maksymenka* (2020) [Regional Policy in European Countries: Lessons for Ukraine / edited by S. Maksymenko], Kyiv tsentr In-tu Skhid-Zakhid. – Center of the East-West Institute. Kyiv: Lohos. 171p (in Ukrainian)
7. Peltek L. V. (2010) Rozvytok rehionalnoi promyslovoi polityky derzhavy: teoriia, metodolohiia, mekhanizmy: monohrafiia [Development of regional industrial policy of the state: theory, methodology, mechanisms: monograph]. Vyd-vo ChDU im. Petra Mohyly – Publishing House of Petro Mohyla ChSU. Mykolaiv, 268 p. (in Ukrainian)
8. Vozniak H. V. (2015) Suchasni teorii ta paradyhmy rehionalnoho rozvytku: praktychnyi vymir dlia Ukrainy [Modern theories and paradigms of regional development: a practical dimension for Ukraine]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national economic problems*, vol 5, pp. 671–677. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/138.pdf>
9. Vatchenko O. B. (2011) Teoretychne obgruntuvannia rehionalnoi polityky [Theoretical substantiation of regional policy]. *Rehionalna ekonomika – Regional Economy*, vol 3, pp. 27–34. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2011_3_4
10. Von Thünen J. H. (2022) Der isolierte staat in beziehung auf landwirtschaft und nationalökonomie. Verlag von Gustav Fisher. Jena, 1910. Available at: <https://ia801704.us.archive.org/22/items/derisoliertestaa00thuoft/derisoliertestaa00thuoft.pdf>
11. Fischer (1940) Die räumliche Ordnung der Wirtschaft: eine Untersuchung über Standort, Wirtschaftsgebiete und internationalem Handel.
12. François Perroux (1961) L'Économie du XXe siècle:.. Presses universitaires de France (Impr. des P.U.F.), Vendôme, 599 p.
13. Bourdeville J. (1968) Problems of Regional Economic Planning. Edinburg University Press. Edinburg, 192 p.
14. Lasuen J. (1969) On Growth Poles. Sage Journals. Vol. 6. No. 2. pp. 137–161. DOI: <https://doi.org/10.1080/00420986920080231>
15. Pottier P. Axes de communication et developpement economique. Revue Economique. 1963. Vol. 14. pp. 58–132. URL: https://www.persee.fr/doc/reco_0035-2764_1963_num_14_1_407543
16. John Friedmann (1966) Regional Development Policy: A Case Study of Venezuela. MIT Press, 279 p.
17. Hagerstrand T. (1967) Innovation diffusion as a spatial process. Postscript and translation by Allan Pred. Translated with the assistance of Greta Haag / T. Hagerstrand. University of Chicago Press. Chicago, 334 p.
18. Dehtiarova I. (2010) Teorii rehionalnoho rozvytku ta yikh evoliutsiia yak osnova suchasnoho rehionalnoho upravlinnia [Theories of regional development and their evolution as the basis of modern regional management]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, vol. 4, pp.141–148. Available at: <http://visnyk.academy.gov.ua/wpcontent/uploads/2013/11/2010-4-20.pdf>